

РОМЕЙСКАТА ЦЪРКОВНА ПОЛИТИКА В КРАЯ НА VII ВЕК: НЕ СЪВСЕМ ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ?

Димитър Й. Димитров

BYZANTINE CHURCH POLICY AT THE END OF THE VII CENTURY: NOT QUITE EXPECTED RESULTS?

Dimitar Y. Dimitrov

Abstract: *The Church policy of the Byzantine Emperor Constantine IV and his son and inheritor Justinian II was strongly influenced by the unfavorable political situation. The Empire, pressed by enemies from everywhere, was nothing more than a mosaic of semi-isolated territories spread in the Mediterranean. The canons of the Council in Trullo (the Quinisextum, 691 – 692) echoed the situation by enacting new rules (canons) to cope with events like barbarian rule, actual extinction of the Christian flock in some areas, runaway bishops and new customs among the newly baptized population. Distinction was made, moreover, between the “real” Christians, the subjects of the Emperor, and the Christians inhabiting lands actually outside the control of Constantinople, both political and ecclesiastical. Decisions of the Council of Trullo were not only to cure problems, but also to install new dividing lines. Thus, the deepened Christianization of the society along with the more important role of the Emperor in the ecclesiastical deeds would lead to new great challenges, like the Iconoclasm of the next century or the final “divorce” with the new Muslim world, where a new civilization reached the momentum for shaping itself out of the previous Greco-Roman and Christian Syrian influence.*

Keywords: *Byzantine Empire, Council of Trullo, Constantine IV Pogonatus, Christianization.*

Византийският император Константин IV, погрешно наречен от някои историци Погонат¹, бележи важен етап в развитието на ранносред-

¹ По-късните византийски автори, като Льв Граматик и Зонара, му дават прозвището *Погонат* (Брадат), с което остава известен и до наши дни. Всъщност става дума за грешка, вероятно объркване с неговия баща Констант(ин), който е изобразен на монетите си с огромна брада. Мозаечното изображение на Константин IV от църквата „Сан Аполinare ин Класе“ в Равена го показва като млад мъж без брада, с прическа от западен тип. Втората, чисто хипотетична и по-малко вероятна възможност е това прозвище да е било дадено на императора подигравателно, точно заради липсата му на брада. Всъщност Константин IV изглежда в много отношения обвързан с Италия и западносредиземноморския свят, включително и по отношение на мъжката мода, а аз не изключвам и владението на латински език от негова страна.

новековната българска държавност, поради което неговото име традиционно стои в учебниците по история и всички популярни помагала. От друга страна, интересът към неговото време като че ли е ограничен в строго професионалните среди. Това, разбира се, важи до голяма степен за т. нар. „Тъмни векове“, доколкото и запазените източници от VII и VIII век са твърде малко като цяло. От тази гледна точка все по-голяма важност придобиват източниците, свързани с Църквата, и в частност писанията, пряко свързани с Шестия вселенски събор (680–681), както и синодалните решения на Трулския събор, свикан от сина и приемника на Константин – Юстиниан II. Аз ще поставя два основни акцента в моята статия: отражението на предимно неблагоприятните политически събития, включително войните с араби, българи и лангобарди, върху църковните дела и религиозно-политическата концепция; тенденцията към задълбочаваща се християнизация като почти парадоксална предпоставка за иконоборческите спорове през следващия VIII век.

Тежките войни на Ираклий с перси, авари и араби, свиването на границите на империята и новото предизвикателство в лицето на исляма предполагат големи промени в облика на Римската държава, която се „прегражда“ в някакъв смисъл в една все по-‘средновековна’ империя, по-християнска и все по-грецизирана. Триумфалистката имперска официозна пропаганда на Късната Римска империя започва постепенно да променя своя характер в посока на една по-смирена позиция, осмисляща всичко през призмата на християнската апокалиптика и есхатология, в която вечните победи на ‘вечния август’ отстъпват все повече за сметка на темата за спасението във всякакъв смисъл – от всемирен общочовешки, през имперския, до индивидуалното спасение на душите. „Богородице, помагай“ навлиза в печатите и текстовете като апотропейна гаранция за индивидуална сигурност, но и като защита на империята и богохранимия град. Римският свят има нужда от *renovatio*, но неговото осмисляне става все по-често във и чрез Църквата. Влизайки в Йерусалим, за да възстанови Светия кръст, отнет преди това от персите, Ираклий ще имитира до детайли влизането на Иисус в града (Poláček 2012, 46–74). Констант II ще аргументира в спора си с Максим Изповедник тезата, че императорът е и свещеник. Константин IV ще направи от своя страна важната стъпка към излекуване на раните в църковните дела, причинени от монотелисткия експеримент и довели до влошени отношения с Рим. Така се стига до свикването на Шестия вселенски събор. Съборът е свикан в Големия дворец в Константинопол, в тронната зала Трул, на 3 ноември 680 г. по инициатива на римския папа Агатон (678–681) и продължава почти една година, до 16 септември 681. Присъстват константинополският патриарх Георги и Макарий Антиохийски, който е напуснал трайно своя диоцез в резултат на арабските завоевания. Другите двама патриарси, Александрийският и Йерусалимският, нямат възможност да присъстват и го

правят косвено чрез епископи, които ги представляват. Не присъства лично и римският папа Агатон, който умира в началото на 681 г., така че решенията на събора одобрява неговият наследник Лъв II. Шестият вселенски събор отхвърля монотелизма и моноенергетизма, както и техните създатели и поддръжници, сред които няколко патриарси на Константинопол и римския папа Хонорий I, като се демонстрира обединението на християнския свят, ръководено от двата основни престола, Рим и Константинопол, под знамената на възродения халкидонизъм.

Константин IV умира през 685 г. и неговият старши син и наследник Юстиниан II решава да продължи не само политическата линия на своя баща, но и църковната му политика. За тази цел той свиква събор, отново в тронната зала Трул, останал известен като Трулски събор. Съборът е свикан вероятно през есента на 691 г. и продължава през по-голямата част от следващата 692 г. (**Laurent 1965**, 7 – 41; **Nedungatt, Featherstone 1995**, 15 – 40). Основната му задача е да даде постановления по въпроси, свързани с църковното право, морала на духовенството, езическите и криптоезически остатъци в ромейското общество. Това са все проблеми, до решаването на които предишните вселенски събори, заети с важни догматични въпроси, не са достигнали. В този смисъл съборът се разглежда като продължение едновременно на Петия (553 г.) и Шестия вселенски събор, затова и остава в по-късната традиция със странното название Петошести събор (*Quinisextum*). Константинополският патриарх Фотий ще го нарече един от „братските събори на вселенските събори“ (**Pitra 1868**, 449).

Проблемите с „варварските“ нашествия в старите имперски земи на ромеите надничат отвсякъде. В синодалните решения на Трулския събор от 692 г. има поне 10 постановления (канона), които третираат този до болезненост актуален проблем. Канон 18 визира свещеници, напуснали епархиите, в които служат, по причина на варварски нашествия или други подобни неволи, като на тези свещеници се вменява да се завърнат обратно по местата си, щом опасността премине, иначе ги чака екскомуникация. Същото се отнася и за епископа, който ги е задържал. Предишният канон 17 се отнася също за клирици, които служат в други епархии без разрешението на техния епископ. Канон 20 пък забранява на епископите да проповядват в друг град, извън тяхната юрисдикция. Канон 25 обаче се занимава с други ситуации, при които изгонени или избягали по обективни причини епископи изпълняват без никакво насилие своите пастирски задължения на друго място, лишено от свой епископ, в продължение на 30 или повече години. В този случай тяхното положение се легализира и те стават законни епископи в съответното населено място и на съответното християнско население. Канон 8 пряко заявява, че варварските нашествия пречат на ежегодното провеждане на синоди в епархиите. Канон 37 се отнася за епископи, които са напуснали принудително своите епархии, а 38 – за възстановяване на градове и църковната

организация в тях. Канон 39 пък визира конкретния случай с Кипърската църква, който е повече от показателен. Йоан, автокефалният архиепископ на Кипър с център в Констанция, е напуснал острова, завладян от арабите, заедно с част от своето паство. Те намират подслон в провинция Хелеспонт. Там с активното съдействие на император Юстиниан II е създаден град Нов Юстинианополис, чиито граждани придобиват всички права на някогашните граждани на Констанция. Епископът на близкия Кизик пък е поставен под юрисдикцията на архиепископа на Новия Юстинианополис, доколкото кипърският архиепископ е бил с по-висок ранг. Всички тези постановления демонстрират едно бурно и тежко време, в което редица територии остават извън контрола на византийската власт, а хиляди миряни, свещеници и епископи напускат местообитанието си в търсене на сигурност. С Трулския събор се поставя началото на една популярна във Византия практика на титулярните епископи, които вече нямат физическа връзка със своето паство, а много често такова паство вече въобще не съществува.

При това понятието „варварски нашествия“ е крайно общо и съзнателно непрецизирано. Отнася се както за арабите на Изток, така и за българите на Балканския полуостров и за лангобардите в Италия, например. Дефинира се едно ново деление на християнския свят, в което василевсът продължава по презумпция да е владетел на всички християни, но пълноценен християнски живот водят само тези в реалните граници на империята. Под Ромейска империя при това трябва да разбираме един своеобразен пъзел от територии на Балканите, в Мала Азия, Крим, Егея, Италия и Западното Средиземноморие, в които църковната юрисдикция се съчетава ако не с пряка, то поне с частично опосредствена власт на константинополския двор. Затова и Юстиниан II се опитва да унифицира редица норми и практики в църковния живот, за да придаде единство на нещо, което изглежда в състояние на разпад. Разбира се, този опит за налагане на единни норми в противоречие с практиките, характерни за църквите под римска юрисдикция, ще доведе до конфликти, неприемане от страна на Рим на някои канони и в крайна сметка ще се очертае като поредната разделителна линия между християнския Изток и Запад. От друга страна, концентрирането върху правилния ред в реалните граници на империята ще доведе до опити за преосмисляне на ролята на василевса и на законодателството по посока на едно по-голямо единение между Държава и Църква. Така ще бъде посято едно от няколкото семена на бъдещия иконоборчески конфликт.

Що се отнася до епископите, свещениците и манастирите в „земите на варварите“, за тях се предвиждат вече нови разпоредби и облекчени правила. Те са вече извън „земята на пълноценните (по презумпция) християни“, като алузията с разделението на света в оформящия се ислям е повече от съзнателно търсена от моя страна. Канон 30 на Трулския събор третира проблема за брака на ‘бялото’ духовенство. Цитира се апостолическото пра-

вило, че на свещениците е забранено да отпращат жените си под претекст за благоприличие и благоверие. На свещениците „във варварските земи“ обаче е разрешено и дори вменено в задължение да се разделят с тях, за да е гарантирано благоприличието, поради „ограничеността на тяхното съзнание и отклонението към чуждоземните нрави“ (Peri 1995, 199–214). Тук, разбира се, възниква още един въпрос. Дали в случая става дума само за свещениците в земите, завладени от араби и българи? Ромеите очевидно правят разлика между откровено езическите народи, от една страна, и българите и арабите, от друга. В българските земи има и много християни, и то не само потомци на ромеите, да не говорим за вероятната принадлежност към християнството на някои владетели от рода Дуло. Арабите-мюсюлмани са друг случай: ромеите през VII век все още имат проблеми с категоризирането им, което се движи в широкия диапазон от зловредни еретици през странен вид юдеи до на практика езичници. Дори до VIII век обаче тяхното „одомашняване“ под крилото на християнската империя не се изключва напълно. Не бива да забравяме също, че приелите християнството германски и други народи в Европа си остават ‘варвари’ според имперската пропаганда и обществените нагласи. Това важи и за българите по-късно. За мен в случая с канон 30 вероятно става дума за земите, контролирани от лангобарди и други германци на Запад, където традицията на целибата за ‘бялото’ духовенство съществува отдавна. В такъв случай дефинирането на имперското ойкумене и външната „земя на варварите“ става още по-сложно, защото включва и територии, управлявани от християнски владетели, подчинени в църковно отношение на Рим или Равена, които са извън прекия политически контрол на василевса и това важи и за църковната юрисдикция. Така камъните понякога са хвърляни и „в градината“ на римските първосвещеници.

Забелязват се и нюансирани, но важни промени и в политическата концепция за властта. Константин IV взема активно участие в Шестия вселенски събор, като председателства първите 11 сесии на събора и се завръща за заключителната, в която участват около 150 епископи. Очевидно е, от една страна, че Константин IV се опитва да копира своя известен съименник от ранния IV век. От друга страна, самите присъстващи на събора епископи и духовници отдават голямо значение на ролята на императора като обединител, отговорен както за светските, така и за духовните дела. Ако по време на монотелитските спорове на императорите се отказва да се месят в делата на Църквата, та Ираклий и Констант имат доста главоболия с хора като Софроний Йерусалимски и Максим Изповедник, то сега настроението е съвсем различно. Василевсът е обявен за посредник между Бог и земните дела, който управлява по волята Божия от своя „божествен и свещен(ически) връх“ (*divinum sacramque fastigium*, Mansi 349/350).² Характерната за Ираклиевата

² Оригинаалното издание на Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*, vol. 11 (Florentiae, 1765), гръцки текст с латински превод на всички актове и решения на Шестия

династията прирастеност към *imitatio Christi* придобива санкцията на вселенски събор. Това, разбира се, издава и чувството за несигурност, при това не само военно-политическа, но и за съдбата на Църквата и на християнските ромейски анклави, които, както видяхме, формират империята в късния VII век. Не е спокоен василевсът и „у дома“: неговите братя, Ираклий и Тиберий, формално съ-императори, претендират за повече власт, подкрепени от анатолийските войски. Войниците скандирали „ние вярваме в Троицата и искаме да видим трима императори“ (Теофан 352 – 15). Константин обаче заповядал да им отрежат носовете и да ги изпратят на заточение. Аргументирането на тривластието със Светата Троица е още едно доказателство за силната намеса на християнското богословие в политическата концепция за властта. Хронологията е крайно неясна, но едва ли можем да отнесем събитията към традиционното датиране през 668 – 669 г., доколкото тогава братята са още деца. Вероятно става дума за времето около Вселенския събор, малко преди или малко след него.

Още от две страни Константин IV получава пряк или косвен удар. Единият е от папа Агатон, който със зле прикрита ирония се обръща към „Ваша имитираща Христа Светлост“ (*Christo imitabilis vestra tranquillitas*, 237/8), напомняйки му, че богоугодните дела и императорски успехи се дължат на „нашите“ (т. е. на римския папа) молитви. От друга страна идва заявлението, пълно с озлобеност и отчаяние, от 9 август 681 г. на презвитера на Апамея Константин, опонент на основните решения на събора, който съжалява, че не е бил допуснат да се изкаже, та да не се стигне до поражението от българите, което очевидно се разглежда като Божие наказание. И ако нюансираната подкрепа на римския папа все пак е голям успех за християнската кауза, а противниците на официалното пост-халкидонско вероизповедание вече са извън границите на империята, в света на формирация се ислям, то българите са тези, които ще притурят бръчка към иначе щастливата развръзка на събора.

С управлението на Юстиниан II, последния представител на Ираклиевата династия, тенденцията към сакрализация на императорската власт достига нов връх. Трулският събор демонстрира както решимостта да се премахнат зловредни практики в Църквата и да се доведе до окончателност процеса на християнизация на ромейското общество, така и претенциите на Константинопол в лицето на императора, не на патриарха, да доминира в църковните дела на християнския свят. Канон 36 потвърждава отново решения на Втория и Четвъртия вселенски събори, според което Константинопол е втори по ранг след Рим и равен по привилегии и достойнство. Канон 55 забранява да се пости в събота и неделя, считайки този обичай за

вселенски събор. Решенията на Трулския събор ползвам по новото критично издание, вече цитирано, на Nedungatt и Featherstone, страници 41 – 185. За анализ на политическата доктрина през тази епоха виж също **Olster 2006**, 45 – 72.

юдейски и атакувайки пряко Рим и териториите под негова юрисдикция за продължаването на тази греховна практика. Канон 69 пък постановява, че императорът е единственият мирянин, който има право да влиза в задолтарното пространство, превръщайки го в своеобразен „външен дякон“ на Църквата. И не на последно място, известният канон 82 постановява как да се изобразява Христос, отново срещу битуващи на Запад практики. Тези различни на пръв поглед постановления са част от една обща концепция, която трябва да превърне Константинопол и василевса в основни законодатели сред миряни и духовенство, основни стожери на християнската *ойкумена*. Трулският събор очевидно е разглеждан от Юстиниан II като окончателна победа на православната и съборна (католическа) Църква над езическите отживелици, предизвикателствата на ересите и на заплашващия устоите на империята ислям.

Папа Сергий I, сириец по произход, отказва да приеме решенията на събора, доколкото някои от тях противоречат на практиките в Римската църква. Юстиниан II решава да се справи силово, по характерния за него маниер, като доведе насила папата в Константинопол, както навремето е доведен папа Мартин. Войската на Равенския екзархат обаче застава зад папата, давайки поредния пример за италиятския сепаратизъм. По-късно папа Константин I (708 – 715), също сириец, решава да подкрепи Константинопол срещу разбунтувалите се граждани на Равена (710 – 711) и се споразумява с Юстиниан в Никомидия да приеме, макар и с известни уговорки, решенията на събора. Самият Константин е добре запознат със ситуацията на Изток, защото присъства на Шестия вселенски събор, а след това, в последните години на Константин Погонат, е папски апокрисиарий в имперската столица. Много църковни автори на Запад, обаче, между които Павел Дякон и Беда Преподобни, смятат решенията на Трулския събор за погрешни и дори еретически, което ще зададе една много популярна линия на отричане на събора на Запад през следващото хилядолетие (**Бородин 2001; Dură 1995, 229 – 262**).

Последствията от Трулския събор са няколко, при това преимуществено негативни. На първо място, това е предизвиканият конфликт с Рим, който ще доведе, въпреки компромиса в Никомидия от 711 г., до охлаждане на отношенията и постепенното разделяне на двата основни центъра на християнския свят. За това ще „спомогнат“ и иконоборческите спорове през VIII и IX век, които – парадоксално, може би – също имат отношение към Трулския събор. За да демонстрира решимостта си за прилагането на постановленията на събора, Юстиниан II издава нова монетна емисия с изображението на Христос на аверса (тип 1248). След завръщането си на власт през 705 г. императорът издава още две монетни емисии (типове 1413 и 1415), близки до тази от 90-те години на VII век. На тази манифестация е съдено да предизвика дискусии първо в Църквата, после и в обществото, и ще до-

веде до намесата на следващи императори и началото на иконоборческата ера. Иконоборството пък ще се окаже вододел в отношенията между Рим и Константинопол, които ще се охладят безвъзвратно. На следващо място, тази монетна реформа на Юстиниан II предизвиква друга такава в Омаядския халифат, която ще доведе до „ислямизиране“ на монетите и паричната система в ислямския свят, който точно тогава започва да добива своите контури и ясна идентичност. Шестият вселенски събор и Трулският събор „хвърлят ръкавицата“, която Халифатът ще приеме, готов да се откъсне от инцидентната си обвързаност с ромейското и блискоизточно християнство, изграждайки своя собствена цивилизация във всичките ѝ аспекти.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

Бородин 2001: О. Бородин, Равеннский экзархат. Византийцы в Италии. Санкт-Петербург, 2001./O. Borodin, Ravenskii ekzarkhat. Vizantiitsy v Italii. Sankt-Peterburg, 2001.

Dură 1995: N. Dură. The Ecumenicity of the Council in Trullo: Witnesses of the Canonical Tradition in the East and in the West. – In: Nedungatt, Featherstone. The Council in Trullo Revisited, 229 – 262.

Grypeou, Swanson, Thomas 2006: E. Grypeou, M. Swanson, D. Thomas (eds). The Encounter of Eastern Christianity with Early Islam. Leiden: Brill, 2006.

Laurent 1965: V. Laurent. L'oeuvre canonique du concile in Trullo (691 – 692), source primaire du droit de l'Église Orientale. – Revue des Études Byzantines, 23, 1965, 7 – 41.

Mansi 1765: J. Mansi, Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, vol. 11. Florentiae, 1765.

Nedungatt, Featherstone 1995: G. Nedungatt, M. Featherstone (eds). The Council in Trullo Revisited. Roma: Pontificio Instituto Orientale, 1995.

Olster 2006: D. Olster. Ideological Transformation and the Evolution of Imperial Presentation in the Wake of Islam's Victory. – In: Grypeou, E., M. Swanson, D. Thomas (eds) The Encounter of Eastern Christianity with Early Islam (Leiden: Brill, 2006), 45 – 72.

Peri 1995: V. Peri. Le Chiese nell'Impero e le Chiese 'tra i Barbari' – La territorialità ecclesiale nella riforma canonica trullana. – In: Nedungatt, Featherstone. The Council in Trullo Revisited, 199 – 214.

Pitra 1868: I. B. Pitra. Juris Ecclesiastici Graecorum historia et monumenta, II. Roma, 1868.

Poláček 2012: J. Poláček. Restitutio Crucis v historických súvislostiach (628 – 630 A.D.). – Byzantinoslovaca, IV, 2012, 46 – 74.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Поздравително слово-обръщение на светите отци, събрали се в Константинопол, в залата Трул на императорския дворец, до преблагочестивия василевс Юстиниан

До преблагочестивия и Христолюбив василевс Юстиниан от светия вселенски събор, събрал се в богохранимия имперски град по Божие благоволение и по постановление на Вашата преблагочестива власт. Сега, когато неизказуемата Божествена благодат на Избавителя и Спасителя Иисус Христос обхваща цялата земя и когато животодаряващото проповядване на истина бе посято в ушите на всички, хората, тънели досега в мрака на незнанието, съзряха силната светлина (Исайя 9.2) на познанието и бяха освободени от оковите на заблудението, заменяйки някогашното си робство с царството Божие. И тъй, захвърленият извън първичното сияние заради своят гордост, ще рече змията изначална, онази величайша мъдрост, асириецът, е заловен от тези, които преди това му бяха роби, и посредством мощта на втеленото Слово е лишен от своето слово, както е писано: „не стигнаха на врага ромфеите накрая“ (виж Пс. 9.7). Навсякъде бе установено разумно почитание и всеприношения, а ог, принесъл се в жертва и раздаден за грижа на душите и телата, обожава с присъствието си онези, които участват. Чрез Него демоните са прогонени, а свещеното празнично събрание на хората в църквите е мистично осветено. Градината (парадейсос) на разкоша е отворена за всички и всичко ще е ново (Апостол 21.5).

Но човекоубиецът дявол, който някога въстана срещу всемогъщия Господ, с родилни мъки и злостни извивки ни донесе рожбата си, апостасията, не можейки да понесе гледката на людете, измъкнали се от клопката на греха и падението и полетели към небесата посредством първия жертвен дар, което ще рече посредством Христа, принесъл се в жертва за нас. Не престана другият, врагът човешки, да хвърля стрелите на злостта срещу нас и да наранява вярващите със страсти, за да бъдат лишени те от енергията на Духа, на честта и на благо. Но Бог, благият Арбитър в това наше състезание и Водач към спасението, не оставя нещата така и не си затваря очите за нас, беспомощните, но във всяко поколение издига той наред стадиона на живота онези, които, въоръжени и обучени с благочестие, ще поведат война срещу него, врага човешки. Изваждайки меч на Духа, който е самото Слово Божие, онези благочестиви ревнителни предизвикват злото в битка, за да премахнат тиранията, превръщайки се във водачи на народа и показвайки му пътищата Господни, да не би поради незнание на доброто да се подхлъзне по стръмния склон на беззаконието и да пропадне. Подобава тогава, който е получил подобна благодат, и чрез толкова голямо съгласие и смирение е спомогнал за преобръщането на хората, да ни призовава и издига чрез това,

и да бъде опитният, който ни показва пътя чрез светилниците и учителите на Църквата, осветявайки нашите стъпки към Бог и насочвайки ни към евангелието. Че „нашето живелище е на небесата“ (Филипяни 3.20) според Божия апостол.

И щом живеем ние живота си в безделие и леност на ума, дебнещият в засада враг ни връхлита неподготвени и отнема малко по малко от нашата добродетел, замествайки я с порока. Христос, нашият Бог, който управлява най-големия кораб на света, този на целия свят, ни изпрати мъдрия наш управител, благочестивия василевс, наш истински защитник. Ти (василевсе), който направляваш словата за отсъждане, пази винаги истината, отсъждай правилно и справедливо на земята, вървейки право по безупречния път (Пс. 118 – 119?). Мъдростта те огледа в утробата си, роди те и те откърми с красиви добродетели; образова те, като те изпълни с Дух Свети; избра те още за око на вселената, за да озаряваш своите поданици със светлината и ясната чистота на твоя ум. На теб същата тази мъдрост повери Църквата и те научи да се грижиш законово за нея денем и нощем за пречистване и направляване на подчинения на твоята десница народ. В трескавия си копнеж по Бога ти задмина дори зилота (ревнителя) Финеев (Числа 25. 7 – 18) и порази греха със силата на своето благочестие и на твоя разум, избран да водиш паството си далеч от порока и развалата. Че подобава на издигнатия се нагоре, поел кормилото на човешкия род, да не мисли само за себе си и за посоката на собствения си живот, но и да спасява всички свои подчинени (подопечни) от силното вълнение и от многото грешни и несполучливи техни ходове, доколкото ни заливат отвсякъде духовете на злото и привеждат в смущение скромното (низко) ни телесно естество.

И тъй, двата вселенски събора, които се събраха в този царски и богохраним град, единият свикан във времето на почившия в Бога Юстиниан, а другият по време на управлението на благопаметния василевс Константин, баща на Ваша Милост, обясниха с отеческа помощ тайнствата на вярата. За разлика от първите четири вселенски събора, обаче, тези последни два не оставиха свещени канони (правила), посредством които хората да се въздържат от по-лоши и низки изяви и поведение, а да се стремят към по-добър и възвишен живот. Оттук последва и това, че свещеният народ, царското свещеничество, заради което Христос изстрада, е разкъсано в отделни посоки и влачено надолу поради страстите на безредията, отклонено е настрани и отрязано от Божието си стадо, и се е подхлъзнало поради незнание и забравата от достиженията на добродетелта. Както е казал апостолът: „потъпкаха Сина Божий, и сметнаха за нечиста кръвта на завета, чрез която е осветен, и похулиха благодатта на Духа“ (Евреи 10. 29, малки изменения). Вашето твърде голямо желание е, като имитирате Христа, Който търсеше в планината изгубените овце и ги завръщаше обратно в кошарата, да съберете отново заедно поверения Ви народ, да го убедите да спазва заръките (енто-

ле, нз. закони също) и Божиите заповеди (простагмата – разпореждания?), благодарение на които сме държани настрани от смъртта и сме дарени с живот. Сле като размислихте разумно за спасението и се допитахте до Бог, щото е речено, „Който търси Господа, ще намери знание с правда; които наистина Го търсят, ще намерят мир“, Вие разпоредихте да се събере този свещен и богоизбран вселенски събор, за да бъде постигната със съгласието на всички избрани Вашата заветна цел. И ако нещо от елинските (езически) или йудейски нелепици е останало смесено с узрялото житено зърно на истината, то трябва подобно на плевел да бъде изтръгнато от корен и да бъде очистена църковната нива. „Щото дете има двама или трима събрани в Мое име, там съм Аз посред тях“ (Мат. 18.20) и още чрез пророк Йеремя: „Ще Ме потърсите, и ще намерите ако Ме търсите от все сърце“ (Йер. 29.13).

Поради туй се събрахме в този богохраним царски град по Твое разпореждане и записахме тези свещени канони. Затова и молим Ваше Благочестие, като Ви поднасяме словата на Отците, събрани в този богохраним град във времето на блаженопаметния наш василевс Теодосий, както удостоихте Църквата с писма, призоваващи ни на събора, тъй и да подпишете накрая премислените решения с благочестивия си подпис. Нека Господ укрепи властта Ви в мир и справедливост, да я предаде от поколение на поколение и да придаде на земната Ви власт наладата на небесното Царство.